

रहैं, जुन कुरा तपाईंलाई थाहा छँदै छ । युद्धमा तपाईंहरूले जित्नुभयो, म पनि तपाईंहरूकै पक्षमा रहेकाले यसमा म पनि खुसी हुनुपर्ने हो । तर आफ्नै दाजुहरू, भतिजहरूसहित थुप्रै आफन्तहरू मारिएका छन् । यस्तोमा म कसरी खुसी हुन सक्छु र ? त्यही भएर आज रातभर निद्रा लागेन ।” विभीषणले लामो सुक्केरा हान्दै भने ।

७. “हेर्नुहोस् विभीषणजी, जस्तो कर्म गऱ्यो, त्यस्तै फल भोग्ने हो । तपाईंका दाइ रावण यस युगकै वीर हुन्, वैज्ञानिक पनि हुन् । उनले आफ्नो देशमा यति धेरै विकास पनि गरेका रहेछन् । के गर्ने उनमा संसारमा मभन्दा ठुलो कोही छैन भन्ने घमण्ड भयो । लोभ, लालचा बढ्यो, सीताजीलाई अपहरण गरे । त्यसैको परिणाम स्वरूप आज उनको सारा वैभव, शक्ति र जीवनसमेत समाप्त भयो ।” लक्ष्मणले भने ।
८. लक्ष्मणका कुरा सुनेर विभीषणले भने, “हो तपाईंले भनेको ठिक हो । अहङ्कारले मानिसलाई समाप्त गर्दो रहेछ । अहङ्कारकै कारण दाइ रावणको यो हालत भयो ।” विभीषण सुँक्क सुँक्क गर्दै रुन थाले ।
९. लक्ष्मणले विभीषणलाई सम्झाउँदै भने, “जे नहुनुपर्थ्यो भयो । अब पिर गरेर के गर्नु ? अब लङ्काको राज्य तपाईंले नै सम्हाल्नुपर्छ ।”
१०. लक्ष्मण अरू केही भन्न खोज्दै थिए, विभीषण अलिक उत्तेजित भएर बिचैमा बोले, “अहँ, म यो राज्यको शासन गर्न योग्य छैन । म लङ्काको राजा हुन्न । राजा हुनका लागि पराई गुहारेर आफ्नै दाजु, भतिज र आफन्तहरू मारेको भन्ने कलङ्क म बोक्न चाहन्नँ । यो राज्यको हक अब तपाईंहरूको हो । तपाईंहरूले जितेको राज्य तपाईंहरूले नै चलाउनुहोस् । म सहयोग गरूँला ।”
११. विभीषणलाई सम्झाउँदै लक्ष्मणले भने, “ठुला दाइ रामचन्द्र कहिले फर्किनुहुन्छ भनेर माहिला दाइ भरत प्रतीक्षामा हुनुहुन्छ । जतिसक्दो चाँडो रामलाई राजा बनाउने अयोध्यावासीको चाहना छ । फेरि उहाँमा राजकाज र सुख सयलप्रति त्यस्तो मोह पनि देखिदैन । भोलि जनताले कर गरे भने अयोध्याको राजा हुनुहोला तर लङ्कामा राज गरेर बस्नुहोला भन्ने लाग्दैन । त्यसैले रावणको सबैभन्दा नजिकको उत्तराधिकारी तपाईं नै अब लङ्काको राजा हुनुपर्छ ।”
१२. फेरि विभीषणले भने, “लडाइँमा जितेको भूभाग स्वतः विजेताको हुन्छ । त्यसैले अब लङ्काको अधिपति हुने हक पनि रामचन्द्रकै हो । अयोध्यामा भरत राजा छँदै छन् । त्यसैले आफूले जितेको राज्यमा राजा हुनु रामचन्द्रका लागि स्वाभाविक हुन्छ । यदि रामचन्द्रले मान्नुभएन र उहाँ अयोध्या जानु नै भयो भने तपाईं लङ्काको राजा हुनुपर्छ । इन्द्रजित जस्ता वीरलाई परास्त गर्नुभएकाले तपाईंलाई त्यो हक पनि छ ।”

योग्य : सिपालु, जान्ने

कलङ्क : दोष, कसुर, अपजस

प्रतीक्षा : कुनै कुराको आशामा रहेको पर्खाइ, बाटो हेराइ

नेपाली : कक्षा १०

३

१३. विभीषणको प्रस्ताव सुनेर लक्ष्मणले भने, “विभीषणजी तपाईंले हामीप्रति गरेको सहयोग र सम्मान अविस्मरणीय छ। तपाईंको प्रस्ताव म दाइलाई सुनाउँछु। यदि उहाँले मान्नुभयो भने ठिकै छ, उहाँ लङ्काको राजा हुनुहोला। म चाहिँ कुनै पनि हालतमा राजा भएर यता रहने छैन।”

१४. लक्ष्मण र विभीषण कुरा गर्दै थिए। टाढा कतै कुखुराका भालेरू बासेको सुनियो। “ए ! उज्यालो हुन लागेछ” भन्दै विभीषण आफ्नै कामतिर लागे। लक्ष्मण भने नजिकको धुम्कोमा गएर वरपरको दृश्य नियाल्न थाले।

१५. लक्ष्मणको ध्यान लङ्काको उत्तरपूर्वी भागमा फैलिएको विशाल समुद्रतिर गयो। त्यति नै बेला पूर्व क्षितिजबाट समुद्रको पानीमाथि सूर्य टुप्नुक देखा पर्‍यो। सूर्यको लाली किरणले समुद्रको पानीमा इन्द्रेणी देखियो। समुद्री जनावरहरू चलमलाउन थाले जस्तो देखियो। सूर्यको किरणहरू फैलिदै लङ्का सहरमा आइपुग्यो। सुनैसुनले बनेका लङ्काका घरहरू टलक टल्किए। “आहा, कति सुन्दर !” लक्ष्मणले मनमनै भने।

१६. लक्ष्मणले पछाडिबाट कसैले बोलाएको सुने। फर्केर हेरेको त दाजु रामचन्द्र रहेछन्। रामचन्द्रले लक्ष्मणलाई आफू नजिकै बोलाए र भने, “लङ्का त सारै सुन्दर पो रहेछ।”

१७. “हो दाजु, अब यो सुन्दर लङ्काको राजा तपाईं हुनुहुने छ।”

१८. “के कुरा गरेको लक्ष्मण ? म कसरी लङ्काको राजा हुन्छु ?” रामले भने।

१९. लक्ष्मणले फेरि भने, “दाजु, विभीषण र सुग्रीवहरू पनि हजुर नै लङ्काको राजा भइदिए हुन्थ्यो भन्ने चाहन्छन्। यो राज्य हामीले लडेर जितेका हौं, यो हाम्रो अधीनमा आएको राज्य हो। यसैले हजुर यहाँ राजा भएर रहँदा राम्रै होला। बरु भरतलाई यतै फिर्काई राम्ररी सम्झाएर उनलाई नै अयोध्याको आजन्म राजा बनाइदिऔं। हजुर लङ्काको राजा होइबक्सियोस्।”

२०. लक्ष्मणको कुरा सुनेर रामचन्द्र एक छिन गम्भीर बने र भने, “लक्ष्मण, तिमीले भनेको कुरा एक कोणबाट ठिकै हो। लङ्का जस्तो सुन्दर, समृद्ध र शान्त राज्य अहिलेको दुनियाँमा छैन। फेरि यो हाम्रो बलवृताबाट जितेको राज्य पनि हो। यसरी अर्को राज्यलाई जितेर आफ्नो अधीनस्व बनाउनु र त्यहाँ राज गरेर बस्नु दुनियाँमा नौलो र अनौठो कुरा पनि होइन। यसैले तिमीले भनेको कुरा आफ्ना ठाउँमा ठिकै छ। यति हुँदाहुँदै पनि म लङ्कामा राज गरेर बस्दिनँ।”

अविस्मरणीय : बिसन नमिल्ने

क्षितिज : चारैतिर पृथ्वी र आकाश जोडिए जस्तो देखिने स्थान वा गोलो परिधि

इन्द्रेणी : घामपानी भएको बेला घामको विपरीत दिशातर्फ देखिने सात प्रकारको रङ हुने

समृद्ध : धनधान्य आदिले सम्पन्न

अधीनस्थ : अर्काको वशमा परेको, परतन्त्र